

Nova vlada je formirana, možda i brže no što se očekivalo, a glavni partneri svoj čudni savez pravdaju time što on omogućava ostvarenje predizbornih obećanja, kao i to da će za opstanak vlade prvenstveno biti važni njeni rezultati. Socijalisti, penzioneri i Palma pomoći će, dakle, proevropskim snagama da se što više približe Evropi, dok će, zauzvrat, proevropski deo vlade poraditi na ostvarivanju socijalne pravde, koja je bila jedan od glavnih zahteva koalicije SPS-PUPS-JS. Nova vlada biće proevropska i socijalno odgovorna, a da bi se građanstvu dokazalo da će ona omogućiti bolji život, još pre njenog formiranja, najavljeno je da će se najpre poboljšati materijalni položaj najstarijih građana, odnosno, da će se penzije povećati, najpre za 10%. Koalicija SPS-PUPS-JS zahtevala je, kao jedan od najvažnijih uslova, povećanje penzija za deset odsto neposredno po formiranju vlade. Pored toga, traženo je da se prosečna penzija digne na nivo od 80% od prosečne plate, da najniži iznos penzije ne sme biti niži od 10.000 dinara, kao da se penzije usklađuju isključivo prema rastu zarada. Ipak, sudeći prema stanju srpskog budžeta i srpske privrede, penzioneri mogu biti zadovoljni čak i ako od svega dobiju samo ono što im po zakonu pripada, a što im je u prethodnim godinama oduzimana.

Pogoršanje položaja penzionera

U Srbiji trenutno živi oko 1,6 miliona penzionera, od čega oko 1,2 miliona osiguranika PIO, koji prosečno primaju 19.024 dinara. Međutim, čak njih 60 odsto prima penziju manju od proseka, a najniža starosna i invalidska penzija Fonda PIO u aprilu 2008. iznosila je 9.715,44 dinara.

Penzionera poljoprivrednika ima oko 225.000, i oni su, u prvoj polovini godine, u proseku primali 7.112 dinara, dok je prosečna penzija bivših zanatlija i vlasnika samostalnih radnji u istom periodu iznosila 18.575 dinara. Do sada su penzioneri dva puta mesečno dobijali penziju, a od 1. avgusta će svoje prinadležnosti dobijati iz jednog dela.

Sudeći po ovim podacima, položaj najstarije populacije u Srbiji, trenutno je prilično težak, njihova primanja su niska, usled čega su izloženi povećanoj smrtnosti. Preko 200.000 penzionera prima manje od 1,80 evra dnevno, a oko 70% penzionera prima manje od 120 evra mesečno. Postojeće penzije svakako nisu dovoljne da obezbede mirnu starost, a po sadašnjem načinu obračunavanja, u narednim godinama penzionerima bi bilo još teže. Do 2001. penzije su usklađivane sa platama, a osiguranicima sa punim stažom garantovan je iznos od 85% prosečne plate. Međutim, iste godine, izmenama i dopunama Zakona o PIO, uveden je sistem tromesečnog usklađivanja, 50% sa platama, a 50% sa troškovima života. Sledećim izmenama i dopunama Zakona 2005. godine, koje su još uvek na snazi, sistem se ponovo promenio na štetu penzionera. Prema sadašnjoj formuli, penzije se usklađuju šestomesečno, i to 87,5% sa rastom troškova života i svega 12,5% s rastom zarada. Ako bi se zadržao ovaj način obračunavanja, penzije bi u narednoj godini pale na 40 odsto prosečne zarade, a u 2010. na svega 35 procenata. Obzirom na stanje srpske privrede, ne treba očekivati da bi do 2010. prosečne plate bile znatnije povećane, a s obzirom na troškove života, koji su sve veći i veći, za najveći broj penzionera, ovako niska primanja u iznosu od 35% prosečne plate, bila bi ravna katastrofi. Ne bi bilo preterano reći da bi na taj način društvo izvršilo kolektivni lapot nad svojim starijim sugrađanima.

Prethodne vlade očigledno nisu bile naklonjene najstarijim sugrađanima, a pitanje je da li bi to bila i nova, da u njoj ne učestvuje i PUPS, čiji je predsednik Jovan Krkobabić i sam tokom 90-tih bio direktor Fonda PIO. Povećanje penzija bio je njegov uslov za ulazak u vladu, a kao odgovor na njegove zahteve, doskorašnji ministar finansija, a sadašnji predsednik vlade, Mirko Cvetković, obećao je da će se u septembru penzije jednokratno povećati za 10%.

Нејасна обећања и нејасни проценти

Premijer je obećao, ali penzioneri ne bi trebalo da se odmah obraduju. Cvetković najpre nije objasnio ni šta podrazumeva pod povećanjem od 10%. U ovom času, prosečna penzija u prosečnoj zaradi učestvuje sa oko 56 procenata, što znači da je ispod minimuma od 60% od prosečne zarade propisanog Zakonom o penzijama. Svaka vlada, pa i ona socijalno odgovorna, trebalo bi najpre da poštuje zakon, tako da bi penzije najpre trebalo uskladiti sa zakonskim minimumom. Osim toga, penzije u Srbiji se usklađuju dva puta godišnje, 1. aprila i 1. oktobra. Pensionerima, dakle, po zakonu sledi redovno usklađivanje prinadležnosti od 1. oktobra. Koliko će ono biti zavisice od rasta zarada i troškova života u naredna tri meseca, ali statistika pokazuje da ono neće biti veće od pet procenata. Cvetković je najavio povećanje penzija od 10%, ali nije objasnio da li će vlada prvo ispoštovati svoje zakonske obaveze, i najpre podići penzije na nivo od 60% prosečne plate, zatim ih povećati 1. oktobra, i onda najzad podići penzije za 10%. Samo u ovom slučaju, penzioneri bi mogli računati na realno povećanje. U suprotnom, penzioneri bi dobili samo ono što im po zakonu pripada, te obećanog povećanja u stvari ne bi ni bilo.

Poseban problem u vezi povećanja, jeste ogromna razlika između najviših i najnižih penzija, jer bi sa najavljenim korekcijama na dobitku bili oni sa najvišim prinadležnostima. Najviša penzija trenutno iznosi 84.177,20 dinara i prima je 46 penzionera, tako da bi oni sa najvišom penzijom uz najavljeno septembarsko povećanje dobili po 8.400 dinara, dok bi oni sa najnižom penzijom primili povećanje oko 900 dinara.

Pored toga, da bi se penzije zaista povećale za 10 odsto, neophodno je u skupštini po hitnom postupku usvojiti izmene i dopune Zakona o PIO. Koliko je poznato, to tek treba da se uradi, a kada – niko još ne može da proceni, tako da je verovatnije da će najavljeno povećanje od 10% biti prazno obećanje, a da će penzioneri najverovatnije dobiti samo ono što im po zakonu pripada.

Predsednik vlade, takođe, nije objasnio odakle će doći novac za povećanje, niti od čega će biti isplaćene i postojeće penzije, jer je budžet Srbije u deficitu, a državi nedostaju sredstva za isplatu postojećih penzija. Cvetković je obećao i da bi krajem 2009. godine prosečne penzije trebalo da iznose oko 70 odsto prosečne plate, kao i da se povećavaju prema rastu plata, a ne troškova života. Zahtev PUPS je da penzije u narednom periodu dostignu 80% prosečne plate, ali brojni ekonomisti smatraju da je trenutno i povećanje na 70% veliki problem na već ispražnjen budžet, a da o povećanju od 80% niko u stvari ne razmišlja. Ekonomisti su izračunali da bi samo povećanje penzija na 70 odsto prosečne zarade koštalo dodatnih milijardu evra u budžetu. Za penzije, (oko 1,6 miliona penzionera u Srbiji) mesečno se izdvaja 27 milijardi dinara, od kojih 35 odsto (oko devet milijardi dinara) iz budžeta, a 65 odsto iz doprinosa zaposlenih. Za isplatu penzija sada se izdvaja 13 odsto bruto domaćeg proizvoda, a u slučaju ispunjenja zahteva PUPS-a, taj procenat iznosio bi više od 16 odsto. Otuda je vrlo verovatno da će penzioneri umesto povećanja penzija tokom 2009. dobijati raznorazna obrazloženja o razlozima izostanka obećanog.

Prazan budžet i inflacija

Penzioneri, takođe, ne bi trebalo mnogo da se raduju, niti da se nadaju, jer je zbog nedostatka novca u budžetu, ugrožena i isplata postojećih penzija. Za penzije se, iz budžeta, mesečno

Prazan budžet za prazna obećanja

Пише: Младен Ђорђевић
среда, 09 јул 2008 15:15

izdvaja oko 9 milijardi dinara, a predsednik vlade, Mirko Cvetković, u izveštaju o budžetu za prvih pet meseci 2008. i projekciji do kraja godine, koji je podneo Vladi početkom juna (dok je još bio ministar finansija), naveo da će, u budžetu Srbije, do kraja godine nedostajati oko 35 milijardi dinara, odnosno oko 440 miliona evra.

Nadležni u Ministarstvu finansija tvrde da tekuća primanja i davanja u budžetu nisu ugrožena, a da je ugrožen deo budžeta u kojem su privatizacioni prihodi, iz kojih se isplaćuju spoljni dug, stara devizna štednja, dugovanja penzionerima i poljoprivrednicima (iz 90-ih godina). Međutim, da je isplata penzija ugrožena, potvrdili su i Predrag Bubalo i Radovan Jelašić. Po rečima Bubala, isplata penzija može da bude problem u drugom delu godine, jer se one vezuju za troškove života, a u tom delu budžeta već sada je uočljiv minus od sedam milijardi dinara: Bubalo je naveo i da, ako inflacija nastavi ovim tempom, doći će do novog usklađivanja i tu će se pojaviti minus od nekih desetak milijardi, a možda i više". Guverner Narodne banke Srbije Radovan Jelašić, takođe je potvrdio da, ako nema dovoljno sredstava za nastavak isplate postojećih penzija, ne može da bude ni povećanja, i da bi svako povećanje, u istim okolnostima, samo povećalo deficit.

Problem sa srpskim budžetom je u tome što zavisi od prihoda od privatizacija. Budžetski manjak može se nadomestiti samo dodatnim zaduživanjem države, ili brзом prodajom dela preostale državne imovine, jer po rečima Jelašića, budžet "kako je sada krojen" ne može bez privatizacionih prihoda. Međutim, ove godine, prilivi od privatizacije su ispod očekivanih, a rashodi su se nagomilavali otprilike istom brzinom, kojom su rasla predizborna obećanja. Državi sada hitno ostaje da iznađe rešenje kojim će popuniti minus na svom računu, a ako se nastavi sa dosadašnjom praksom, način na koji se popunjava budžet neće biti promenjen. Ali, po ocenama mnogih ekonomista, srpski budžet je zidanica na pesku, a prodaja državne imovine, ogromna potrošnja i prekomerni uvoz nimalo ne doprinose njegovoj stabilnosti.

Situacija u kojoj bi penzioneri sigurno bili "na gore" i koja bi obezvređila povećanje kojem se nadaju, jeste mnogo gora nego što se prikazuje, zbog činjenice da se manjak u budžetu pojavljuje baš u trenutku kada inflacija dobija na ubrzanju.

Mogućnost dužničke krize

Prema procenama ekonomista, a da bi pokrila postojeći manjak, Vlada Srbije će verovatno ići na rebalans budžeta, preraspodelu rashoda i prihoda, a pominje se i mogućnost daljeg zaduživanja ili izdavanja trezorskih zapisa. To, međutim, nisu mere kojima bi se zaštitili od deficita, posebno kada se uskoro završi proces privatizacije. Srpski budžet zavisi od prihoda od privatizacije, a godinama unazad prihodi od privatizacije prikazivani su kao budžetski prihodi. Zato je uvek budžet bio naizgled u suficitu, a zapravo je on svih ovih godina bio u deficitu. Budžet ugrožavaju i najavljene mere poput smanjenje poreza na zarade sa 12 na 10 odsto, a koje se po najavi Božidara Đelića očekuju na jesen. Poslednje smanjenje ovog poreza sa 14 na 12 odsto (početak 2007) rezultiralo je smanjenjem prihoda budžeta za jedan odsto BDP-a godišnje, a novo smanjenje poreza na zarade, uz povećanje neoporezivog dela zarade na 8.000 dinara, dovelo bi do daljeg smanjenja prihoda budžeta za još 0,7 odsto BDP-a na godišnjem nivou. Zato će za državu biti ogroman, verovatno i nerešiv problem da pronade način da se penzije povećaju i dovedu na nivo od 70%, jer će to značiti dodatnih milijardu evra rashoda za državnu kasu. Pored toga, u budućnosti se vrlo lako može desiti da u opasnost

Prazan budžet za prazna obećanja

Пише: Младен Ђорђевић
среда, 09 јул 2008 15:15

dođe ne samo isplata penzija, već i ostale isplate iz budžeta, jer Srbiji prethodi dužnička kriza.

Već u septembru ove godine dospeva nova tranša spoljnog duga, čija je isplata ugrožena deficitom upravo onog dela budžeta iz koga se isplaćuju dugovanja poveriocima. Spoljni dug Srbije je krajem marta ove godine prešao 29 milijardi dolara, a u prošloj godini iznos isplaćenih glavnica dugoročnih i srednjoročnih kredita bio je preko tri milijarde dolara. Preduzeća su vratila 1,636 milijardi dolara, banke 1,171 milijardu, a država 245 miliona dolara. Vrlo je verovatno da će iznos anuiteta u ovoj godini biti još veći, a pogotovu će biti veći sledeće godine, tako da već u idućoj godini, a posebno u godinama nakon nje, Srbiji prethodi realna opasnost upadanja u dužničku krizu, koja će se odraziti na isplate iz budžeta, a samim tim i na penzije.

S obzirom na stanje srpske privrede i finansija, većina ekonomista je složna u proceni da će Srbija uskoro morati da "steže kaiš", i da je neminovno smanjivanje javne potrošnje. U tom slučaju, penzioneri će pre morati da se nadaju da će njihovi predstavnici iz PUPS-a uspeti da promene Zakon o PIO, i spreče pad penzija na 35% od prosečne plate, kako su to prethodne vlade predvidele, dok bi o povećanjima verovatno bilo bolje i da ne razmišljaju.